

ded

Cilt / Volume XVIII
Haziran / June 2020

Değerler Eğitimi Dergisi

Journal of Values Education

Altı aylık süreli akademik, hakemli bir dergidir.

20 TL KDV Dahildir

ISSN 1303-880x

39

Sayı / Number

İletişim Adresi / Address For Correspondance

Değerler Eğitimi Dergisi

Süleymaniye Caddesi, Elmaruf Sokak, No: 3

Fatih/İstanbul

Tel / Faks: (+90 212) 512 19 88 - (+90 212) 512 19 91

ded.dergi@gmail.com

www.ded.dem.org.tr

Baskı Yeri / Place of Publication

ÇINAR MAT. ve YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi

Ata Han No:34 / 5 Bağcılar - İSTANBUL

Tel: 0212 628 96 00 - Faks: 0212 430 83 35

Sertifika No: 12683

DEĞERLER EĞİTİMİ DERGİSİ

Journal of Values Education - TURKEY

Yıl | Year: 2020 | Cilt | Volume: 18 | Sayı | Issue: 39

ISSN: 1303-880X | e-ISSN: 2667-7504

ENSAR NEŞRİYAT TİCARET A.Ş. ADINA İMTİYAZ SAHİBİ | PUBLISHER

İsmail Cenk Dilberoglu, Türkiye | Turkey

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ | MANAGING EDITOR

Adem Saydan, Türkiye | Turkey

KURUCU EDITÖR | FOUNDER EDITOR

Recep Kaymakcan, Prof. Dr. | Professor

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı | Republic of Turkey Youth and Sports Ministry
rkaymakcan@gmail.com, Türkiye | Turkey

EDİTÖR | EDITOR IN CHIEF

Z. Şeyma Altun, Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof.

İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı | Istanbul University, Faculty of
Theology, Department of Religious Education
zseyma@istanbul.edu.tr, Orcid: 0000-0003-2926-1178, Türkiye | Turkey

ALAN EDITÖRLERİ | FIELD EDITORS

İbrahim Aşlamacı,

Doç. Dr.

Assoc. Prof.

İnönü Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı

Inonu University, Faculty of Theology, Department of Religious Education

ibrahim.aslamaci@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-9030-5216, Türkiye | Turkey

Feride Ersoy,

Dr. Öğr. Üyesi

Assist. Prof.

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Education, Social Science Education

feride_ersoy@hotmail.com, Orcid: 0000-0001-7088-4903, Türkiye | Turkey

Gülüşan Göcen,

Doç. Dr.

Assoc. Prof.

İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilim Dalı

Istanbul University, Faculty of Theology, Department of Psychology of Religion

gulusangocen@gmail.com, Orcid: 0000-0003-4856-9653, Türkiye | Turkey

Hasan Meydan,

Doç. Dr.

Assoc. Prof.

Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı

Sakarya University, Faculty of Theology, Department of Religious Education

hasanmeydan77@gmail.com, Orcid: 0000-0002-9093-7555, Türkiye | Turkey

Arzu Özyürek,

Prof. Dr.

Professor

Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı

Karabuk University, Faculty of Health Sciences, Department of Child Development

a.ozyurek@karabuk.edu.tr, Orcid: 0000-0002-3083-7202, Türkiye | Turkey

Erhan Yeşilyurt,

Dr. Öğr. Üyesi

Assist. Prof.

Bülent Ecevit Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Bulent Ecevit University, Faculty of Education, Department of Turkish Education

erhan_yesilyurt@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-9537-7040, Türkiye | Turkey

Mahmut Zengin,

Doç. Dr.

Assoc. Prof.

Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı

Sakarya University, Faculty of Theology, Department of Religious Education

zengin@sakarya.edu.tr, Orcid: 0000-0002-9042-7379, Türkiye | Turkey

YAYIN KURULU | EDITORIAL BOARD

Z. Şeyma Altın, İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi İstanbul University, Faculty of Theology, Department of Religious Education
Assist. Prof. seymaarslan@gmail.com, Türkiye | Turkey

Nursel Arslan, Değerler Eğitimi Merkezi, Center of Values Education
Uzman arslann.nursel@gmail.com, Türkiye | Turkey
Specialist

İbrahim Aşlamacı, İnönü Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilimdalı
Doç. Dr. Inonu University, Faculty of Theology, Department of Religious Education
Assoc. Prof. ibrahim.aslamaci@inonu.edu.tr, Türkiye | Turkey

Kemal Ataman, Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilimdalı
Prof. Dr. Marmara University, Faculty of Theology, Department of Sociology of Religion
Professor kemal.ataman@marmara.edu.tr, Türkiye | Turkey

Ali Ayten, Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilimdalı
Prof. Dr. Marmara University, Faculty of Theology, Department of Psychology of Religion
Professor aliaytan@marmara.edu.tr, Türkiye | Turkey

Feride Ersoy, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Education, Social Science Education
Assist. Prof. feride_ersoy@hotmail.com, Türkiye | Turkey

Gülüşan Göcen, İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilimdalı
Doç. Dr. İstanbul University, Faculty of Theology, Department of Psychology of Religion
Assoc. Prof. gulusangocen@gmail.com, Türkiye | Turkey

Hasan Meydan, Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilimdalı
Doç. Dr. Sakarya University, Faculty of Theology, Department of Religious Education
Assoc. Prof. hasanmeydan77@gmail.com, Türkiye | Turkey

Arzu Özyürek, Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı
Prof. Dr. Karabuk University, Faculty of Health Sciences, Department of Child Development
Professor a.ozyurek@karabuk.edu.tr, Türkiye | Turkey

Nuri Tınaz, Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Uygulamalı Sosyoloji Anabilimdalı
Prof. Dr. Marmara University, Faculty of Science and Letters, Department of Applied Sociology
Professor nuri.tinaz@|marmara.edu.tr, Türkiye | Turkey

Erhan Yeşilyurt, Bülent Ecevit Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilimdalı
Dr. Öğr. Üyesi Bulent Ecevit Universit, Faculty of Education, Department of Turkish Education
Assist. Prof. erhan_yesilyurt@hotmail.com, Türkiye | Turkey

Mahmut Zengin, Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilimdalı
Doç. Dr. Sakarya University, Faculty of Theology, Department of Religious Education
Assoc. Prof. zengin@sakarya.edu.tr, Türkiye | Turkey

TÜRKÇE DİL EDITÖRÜ | TURKISH LANGUAGE EDITOR

Nursel Arslan, arslann.nursel@gmail.com, Türkiye | Turkey

Salih Bozan, salihbozan@yandex.com, Türkiye | Turkey

İNGİLİZCE DİL EDITÖRÜ | ENGLISH LANGUAGE EDITOR

Chirin Achkar, chirin.ach@hotmail.com, Türkiye | Turkey

TASARIM | DESIGN

Nuray Yüksel, demgrafik@gmail.com, Türkiye | Turkey

DANIŞMA KURULU | ADVISORY BOARD

Mehmet Engin Deniz (Prof. Dr., Yıldız Technical University, Turkey)

Ahmet Onay (Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Turkey)

Oktay Akbaş (Prof. Dr., Kırıkkale University, Turkey)

Süleyman Akyürek (Prof. Dr., Erciyes University, Turkey)

Nurullah Altaş (Prof. Dr., Marmara University, Turkey)

Mustafa Arslan (Prof. Dr., İnönü University, Turkey)

Hasan Bacanlı (Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf University, Turkey)

Mehmet Ali Doğan (Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Technical University, Turkey)

Alpaslan Durmuş (EDAM, Center of Education Consultancy and Research, Turkey)

Halil Ekşi (Prof. Dr., Marmara University, Turkey)

Halit Ev (Prof. Dr., Celal Bayar University, Turkey)

Cem Gençoğlu (Dr., Republic of Turkey Ministry of National Education, Turkey)

Turgay Gündüz (Assist. Prof. Dr., Uludağ University, Turkey)

Bekir Gür (Assoc. Prof. Dr., Yıldırım Beyazıt University, Turkey)

J. Mark Halstead (Emeritus Prof. Dr., Huddersfield University, UK)

Hayati Hökelekli (Prof. Dr., İstanbul Aydın University, Turkey)

Mesut İdriz (Prof. Dr., International Sarajevo University, Bosnia)

Robert Jackson (Emeritus Prof. Dr., Warwick University, UK)

Mustafa Köylü (Prof. Dr., Ondokuz Mayıs University, Turkey)

Terry Lovat (Emeritus Prof. Dr., Newcastle University, Australia)

Mustafa Macit (Prof. Dr., Atatürk University, Turkey)

Darcia Narvaez (Emeritus Prof. Dr., Notre Dame University, USA)

Ömer Faruk Ocakoğlu (Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli University, Turkey)

Şuayip Özdemir (Prof. Dr., Amasya University, Turkey)

Ertan Özensel (Prof. Dr., Selçuk University, Turkey)

Soon-Yong Pak (Prof. Dr., Yonsei University, South Korea)

Hakan Poyraz (Prof. Dr., Mimar Sinan University, Turkey)

Necdet Subaşı (Dr., Republic of Turkey Ministry of National Education, Turkey)

Bülent Uçar (Prof. Dr., Osnabrück University, Germany)

Asum Yapıcı (Prof. Dr., Ankara Social Sciences University, Turkey)

Zeki Salih Zengin (Prof. Dr., Yıldırım Beyazıt University, Turkey)

Hans-Georg Ziebert (Emeritus Prof. Dr., Wuezbir University, Germany)

Değerler Eğitimi Dergisi, uluslararası bilimsel hakemli bir dergidir. Yayınlanmak üzere gönderilen çalışmalar, en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik değerlendirmesine tabi tutulur. Ayrıca tüm makaleler, akademik sahtekarlığı önlemek için iThenticate intihal tarama programı ile kontrol edilir. Değerler Eğitimi Dergisi, gönderilen makalelerde APA 7. baskıda belirtilen yazım kurallarının uygulanmasını gerekli görür (40. sayıdan itibaren uygulanacaktır).

Kapsam: Değerler Eğitimi Dergisi, Sosyal ve Beşeri Bilimler alanında din ve eğitim araştırmaları (değerler eğitimi, manevi eğitim, manevi danışmanlık, din eğitimi, ahlak eğitimi, karakter eğitimi) kapsamında özgün çalışmalar yayımlar.

Açık Erişim Politikası: Değerler Eğitimi Dergisi, Creative Commons Atıf-Gayriticari-Türetilmez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC ND) ile lisanslanmıştır. Bu lisansa göre eser dergiye atıf verilerek indirilebilir ya da paylaşılabılır ancak değiştirilemez ve ticari amaçla kullanılamaz. Değerler Eğitimi Dergisi, bilimsel araştırmaları halka ücretsiz sunmanın, bilginin küresel paylaşımını artıracağı ilkesini benimseyerek, içeriğine anında açık erişim sağlamakta; Budapeşte Açık Erişim Deklarasyonunu takip etmektedir.

Yayın İlkeleri: Değerler Eğitimi Dergisi, Yayın Etiği Komitesi (COPE) tarafından yayınlanan etik görev ve politikaları takip eder.

Journal of Values Education is an international peer-reviewed academic journal. Studies submitted for publication are subject to double-blind reviewing by at least two referees. Also, all the articles are checked by the iThenticate plagiarism detection software to preclude any academic dishonesty. The Journal of Values Education requires writers to use the APA 7th edition (to be applied from the 40th issue).

Scope: In the field of Social Sciences and Humanities, the Journal of Values Education publishes original studies within the frame of religious and educational research (values education, spiritual education, spiritual counselling, religious education, moral education, character education).

Open Access Policy: Değerler Eğitimi Dergisi (The Journal of Values Education) is an open access journal which publishes under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY NC ND) licence. Allows users to copy and distribute the article, provided this is not done for commercial purposes, and further does not permit distribution of the article if it is changed or edited in any way. Değerler Eğitimi Dergisi (The Journal of Values Education) provides immediate open access to its content on the principle that making research free available to the public supports a greater global exchange of knowledge. It follows The Budapest Open Access Initiative.

Code of Ethics: Değerler Eğitimi Dergisi (The Journal of Values Education) follows ethical duties and policies published by the Editorial Ethics Committee (COPE).

İndeksler | Indexes

ULAKBİM TR DİZİN, Kabul | Accepted: 2009, 7(17)

Index Copernicus International, Kabul | Accepted: 2018, 16(36)

DOAJ: Directory of Open Access Journals, Kabul | Accepted: 16.06.2019

EBSCOhost Education Research Complete, Kabul | Accepted: 2005

Periyot | Period:

Yılda 2 sayı (25 Haziran & 25 Aralık) | Biannual
(25 June & 25 December)

Yayın Tarihi | Publication Date:

25 Haziran 2020 | June 25, 2020

Yayın Dili | Publication Language:

Türkçe & İngilizce | Turkish & English

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi | Executive

Office and Address for Correspondence

Değerler Eğitimi Dergisi

Süleymaniye Caddesi, Elmaruf Sokak, No: 3

Fatih/İstanbul, Türkiye Tel : (+90 212) 512 19 88

ded.dergi@gmail.com

<https://dergipark.org.tr/ded>

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

- 9-31 Şarkılarla Değerler Eğitiminin Okul Öncesi Çocukların Farkındalık Düzeyine Etkisi
The Impact of Values Education with Songs on the Awareness Level of Preschool Children
Gülnehal GÜL
Seda MINTAŞ
Doruk ENGÜR
- 33-63 Afganistan Uyruklu İlkokul Öğrencilerinin Gözüyle Vatanseverlik
Patriotism Through the Eyes of Afghan Primary School Students in Turkey
Mehmet Zeki GÖKSU
- 65-105 Öğrenci ve Mezunlarının Perspektifinden İmam Hatip Liselerinin Değerlendirilmesi
Evaluation of Imam Hatip High Schools from the Students and the Graduates' Perspective
Ömer Alper KARASUBAŞI
Uğur AKIN
Nail YILDIRIM
- 107-136 Eğitim Temalı Türk Filmlerinde Yer Alan Değerlerin İncelenmesi
Examination of Values in Educational Themed Turkish Films
Orhan ÜNAL
- 137-172 Psikolojik Yardım Almanın Dini / Manevi Açından Damgalanması ve Bu Süreci Yaşayanların Manevi Danışmanlık Hizmetlerinden Beklentileri
The Religious/Spiritual Stigmatization of Receiving Psychological Help, and the Expectations of People Who Go Through this Process from Spiritual Counseling Services
Kevser ÇAĞLAN
Gülüşan GÖCEN
- 173-208 İlkokul Matematik Ders Kitaplarında Sosyal Değerler
Social Values in Primary School Mathematics Textbooks
Ömer ŞAHİN
Kübra TUĞRUL
- 209-234 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sanat ve Estetik Değerleri Kazandırma Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi
Examining Preschool Teachers' Self-Efficacy Perceptions in Helping Students Acquire Artistic and Aesthetic Values
Salih AKYILDIZ

- 235-262 İLİTAM Öğrencilerinin Bu Programı Seçme Nedenleri ve Karşılaştıkları Sorunlar: Fırat Üniversitesi Örneği
The Reasons Why Students Prefer the Program of Distance Learning Bachelor Degree Completion in Theology (ILITAM) and The Problems They Face: A Case Study of Fırat University
Tuncay KARATEKE
- 263-296 Etkili Vatandaşlık Eğitiminde Değerler Eğitimi: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Düşünceleri
Values Education in Effective Citizenship Education: Thoughts of Social Studies Teachers
Emine KARASU-AVCI
Melike FAİZ
Saim TURAN
- 297-337 Ahilik Sistemi Değerleri Yönetim ve Eğitimi
Management and Education in Akhism System
Ahmet ÜNSÜR
- 339-375 Kanıt Temelli Tarih Öğretiminde Ahlaki İkilem: Eylem Araştırması
Moral Dilemma in Evidence Based History Teaching: Action Research
Halil EKŞİ
H. Yavuz YAŞAR
- 377-413 Annelerinin Ev İçi ve Ev Dışı Rollerine Yönelik Okul Öncesi Çocukların Görüşlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi
Analysis of the Views of Preschool Children Regarding Their Mothers' Roles Inside and Outside Home in Terms of Social Gender
Gizem ÖZER
Pembe Buse KESER
- 415-445 Din Eğitimine Gadamerian Bir Bakış
Gadamerian View on Religious Education
Hatice FAKİOĞLU BAĞCI
- 447-487 Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Kavramlarını Tanımlamalarının İncelenmesi: Nitel Bir Çalışma
Investigation of Preschool Children's Descriptions of Value Concepts: A Qualitative Study
Nihat TOPAÇ
Musa BARDAK
Murat KİRİŞCİ
Ercan MERTOĞLU

İLİTAM Öğrencilerinin Bu Programı Seçme Nedenleri ve Karşılaştıkları Sorunlar: Fırat Üniversitesi Örneği

The Reasons Why Students Prefer the Program of Distance Learning Bachelor Degree Completion in Theology (İLİTAM) and The Problems They Face: A Case Study of Fırat University

Tuncay KARATEKE, Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi.

Fırat Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türkiye.

tkarateke@firat.edu.tr

<http://orcid.org/0000-0002-0061-1405>

ISSN: 1303-880X

e-ISSN: 2667-7504

<http://ded.dem.org.tr>

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received Date: 18.10.2019

Kabul Tarihi / Accepted Date: 14.02.2020

Yayın Tarihi / Published Date: 25.06.2020

Tr/En: Tr

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Atıf/Citation: Karateke, T. (2020). İLİTAM öğrencilerinin bu programı seçme nedenleri ve karşılaştıkları sorunlar: Fırat üniversitesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18 (39), s.235-262. <https://doi.org/10.34234/ded.634501>

Öz: Bu çalışmanın amacı, İlahiyat Fakültesi İLİTAM programında öğrenim gören öğrencilerin bu programı tercih etme nedenlerini ve karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yönteminin bir arada kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Nicel kısmında betimsel tarama araştırması, nitel kısmında ise durum çalışması tercih edilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 öğretim yılının sonunda Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İLİTAM programında öğrenim gören 370 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmanın verileri 25 maddeden oluşan 5'li Likert maddeleri ve 6 yarı yapılandırılmış açık uçlu sorudan oluşan anket formu ile toplanmıştır. Anket formundaki öğrencilere ait demografik bilgiler ve Likert türündeki sorular SPSS programında betimsel istatistik yöntemlerinden frekans, yüzde ve aritmetik ortalama alınarak analiz edilmiştir. Açık uçlu soruya verilen cevaplar ise içerik analizi yöntemiyle kategorik hale getirilerek analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre İLİTAM programının ön plana çıkan tercih nedenleri şunlardır; din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak, mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek, inancım ile ilgili daha geniş bilgi sahibi olmak. İLİTAM programında öğrenim gören öğrencilerin ders materyalleri, öğretim üyeleri, sınav uygulamalarıyla ilgili sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, İlahiyat Fakültesi, İLİTAM öğrencileri, Tercih nedenleri, Sorunlar.

&

Abstract: The aim of this study is to determine the reasons why Students Prefer ILITAM program and the problems they face. The research was designed with a mixed method, which used both quantitative and qualitative research methods. The descriptive survey research was used for the quantitative part of the study and the case research was used for the qualitative part. The sampling of research consists of 370 students who received their education in ILITAM program of The Faculty of Theology in Fırat University at the end of 2018-2019. The data of study was collected with survey forms which consisted the five-point Likert type question including 25 items and 6 semi-structured questions open-end. The Likert-type questions were analyzed as the frequency, percentage and arithmetic mean of the descriptive statistical methods were received in SPSS program. The answers for the open-ended question were answered as they were categorized with the content analysis method. According to the obtained findings, the highest preference reasons for ILITAM are respectively to have

a knowledge on the subjects related to the religion, to develop oneself on the subject related his/her occupation, to have more extensive knowledge on the belief. It was determined that the students who received the Education in ILI-TAM faced problems related to the course materials, academic staff, exam implementations.

Keywords: Religious education, Faculty of Theology, Students of ILITAM, Preference reasons, Problems.

(The Extended Abstract is at the end of the article)

Giriş

Günümüzde değişen ve gelişen iletişim teknolojileri, toplumun farklı kurumlarında olduğu gibi eğitim kurumlarında da bazı değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu değişimlerden biri de yükseköğretimde uygulanan uzaktan eğitim modelidir.

Uzaktan eğitimle ilgili birçok tanım yapılmakla birlikte en genel anlamda şu şekilde tanımlanmaktadır:

Kaynak ile alıcıların öğrenme-öğretme süreçlerinin büyük bir bölümünde birbirlerinden ayrı (uzak) ortamlarda bulunduğu, alıcılarına ‘öğretim yaşı, amaçları, zamanı, yeri ve yöntemi’ vb. açıdan ‘bireysellik’, ‘esneklik’ ve ‘bağımsızlık’ olanağı tanıyan, öğrenme-öğretme süreçlerinde; yazılı ve basılı materyaller, işitsel araçlar (telefon-radyo, görsel-işitsel teknolojiler (televizyon, video) ve yüz yüze eğitim (akademik danışmanlık) gibi materyal, araç, teknoloji ve yöntemlerin kullanıldığı, kaynak ile alıcılar arasındaki iletişimin ve etkileşimin ise televizyona ve bilgisayara dayalı tümdeşik teknolojilerle sağlandığı planlı ve sistematik bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır (Uşun, 2006, s. 7-8).

Kısaca klasik eğitim sistemindeki gibi hoca ile öğrencinin zaman ve mekân bağımlılığının olmadığı, teknolojik imkânlar kullanılarak yapılan eğitimidir.

Uzaktan eğitimin başlangıç tarihi 1720’lere kadar götürülmekle birlikte, düzenli ve sistemli bir şekilde uygulanmasının 1840’lı yıllarda İngiltere’de doğduğu belirtilmektedir. Uzaktan eğitim Türkiye’de 1960’lı yıllardan itibaren uygulanmaya başlamıştır. Sistemli bir şekilde yürütülmesi ise 1982 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi (AÜAÖF) ile olmuştur (Altaş, 2018, s. 211; Kaymakcan, Meydan, Telli ve Cevherli, 2013, s. 73).

Son yıllarda gelişen eğitim teknolojilerinin sunduğu imkânlar, yüksek din öğretiminde de bazı değişimlere neden olmuştur. Gelişen teknolojik imkânlar, İlahiyat alanındaki bilimsel ve akademik birikimi, geniş kitlelere yayma düşüncesini doğurmuştur. Bu düşünce Yükseköğretimde uzaktan eğitim yoluyla İlahiyat Lisans tamamlama programının oluşmasına neden olmuştur. Böylece ilahiyat önlisans mezunu öğrencilere, 2 yıl daha uzakta eğitim verilerek 4 yıllık bir fakülte mezunu olmak imkânı oluşturulmuştur.

Türkiye’de ilk İLİTAM programı 2005-2006 öğretim yılında Ankara’da başlamıştır (Altaş, 2018, s. 211; Genç, 2017). Daha sonra farklı üniversitelerde (Sakarya, Atatürk, İstanbul, İnönü, Sivas Cumhuriyet, Dicle, Dokuz Eylül, Fırat, Ondokuz Mayıs, Amasya, Bayburt, Bolu Abant İzzet Baysal, Kahraman Maraş Sütçü İmam, Kastamonu, Kocaeli) açılarak toplam sayısı 16’ya (Yükseköğretim Kurumu, İlahiyat Lisans Tamamlama, 2019) ulaşmıştır. 2018-2019 öğretim yılı YÖK istatistiklerine göre İlahiyat Fakültelerinin lisans uzaktan eğitim programlarında 7380 erkek ve 12449 kız olmak üzere toplam 19829 öğrenci öğrenim görmektedir (Yükseköğretim İstatistikleri, 2019).

İlahiyat önlisans programı veya İlahiyat Meslek Yüksekokulu mezunları ya da bir İlahiyat Lisans programının ilk iki yılını tamamlayarak sosyal bilimler önlisans diploması almış olanlar İLİTAM programına başvurabilmektedir (Kaymakcan ve diğerleri, 2013, s. 74). Programa geçebilmek için öğrencilerden Dikey Geçiş Sınavında (DGS) başarılı olmaları istenmektedir. 2014 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na 6569 sayılı Kanunla eklenen Geçici 69’uncu madde ile sağlık alanında ön lisans diploması olanlara verilen sınavsız lisans tamamlama hakkı,¹ 09.05. 2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na eklenen geçici 77. Maddesi² ile İlahiyat önlisans programından mezun olanlara da verilmiştir. İlahiyat önlisans puanına göre İLİTAM programına geçme hakkı bu madde ile İlahiyat önlisans programından mezun olanlara, İlahiyat Fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, li-

1 Geçici Madde 69: “Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla sağlık alanında ön lisans diploması alanlardan ebelik ve hemşirelik programlarından mezun olanlara kendi alanlarında, diğerlerine ise Yükseköğretim Kurulunun belirleyeceği, ebelik ve hemşirelik programları dışındaki ilişkili alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptırılır. Bu eğitimler, Yükseköğretim kurulunun belirleyeceği alanlarda uzaktan eğitim yöntemleri ile verilebilir. Uygulama eğitimleri için Sağlık Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu işbirliği yapar. Bu eğitimlerin usul ve esasları Yükseköğretim Kurulunca belirlenir.” İlgili maddeye dayandırılarak hazırlanan Usul ve Esaslara göre sağlık önlisans mezunları, önlisans mezuniyet not ortalamalarının 2 katı alınarak hesaplanan puan ile lisans tamamlama programlarına yerleştirilmektedirler. Geniş bilgi için bakınız, “Sağlık Önlisans Mezunlarının Sağlık Lisans Tamamlamalarına İlişkin Usul ve Esaslar”, t.y.).

2 Madde 77: Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ilahiyat önlisans programından mezun olanlara ilahiyat fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptırılır. Bu eğitimin usul ve esasları ile her yıl tahsil edilecek kontenjanlar Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir.

sans tamamlama hakkı verilmiştir. 2018-2019 ve 2019-2020 öğretim yıllarında İLİTAM programlarına Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile birlikte sınavsız olarak öğrenci alınmıştır. Fakat bir grup milletvekili İlahiyat önlisans mezunları için çıkarılan kanunun anayasaya aykırı olduğu gerekçe gösterilerek, Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi ilgili maddeyi “anayasaya aykırı” olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir (İptali İstenen Kanun Hükümleri, 2019). Böylece İLİTAM programına sınavsız öğrenci alımı durdurulmuştur. Sınavla öğrenci alımı ise devam etmektedir.

İLİTAM programını başarı ile tamamlayan öğrencilere “İlahiyat Lisans Diploması” verilmektedir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı “Sağlık ve İlahiyat Alanlarında Lisans Tamamlama Diploma” konulu 11.10.2018 tarihli toplantısında İLİTAM programdan mezun olan öğrencilerin diplomalarına “7141 Sayılı Kanun Uyarınca İlahiyat Lisans Tamamlama Programından Mezun Olmuştur” ibaresinin konulmasına karar vermiştir.

İLİTAM ders programları 2011-2012 öğretim yılında İlahiyat önlisans programları ile uyumlu hale getirilmiştir. Yapılan değişiklikle İLİTAM, ilahiyat programlarının, önlisansda yer almayan, üçüncü ve dördüncü sınıf derslerini içeren dört dönemlik bir lisans tamamlama programına dönüştürülmüştür (Kaymakcan ve diğerleri, 2013, 74). İLİTAM programlarında dört yarıyıl da üniversitelere göre kısmi farklılıklar olmakla birlikte toplamda 80 kredi ders alınmaktadır. 80 kredinin yaklaşık %65'i Temel İslam Bilimleri (Kur'an, Arapça, Sistematik Kelam, Fıkıh Usulü, İslam Hukuku, Hadis Metinleri, Tasavvuf, Tefsir vb.), %25'i Felsefe ve Din Bilimleri (Felsefe Tarihi, İslam Felsefesi, İslam Ahlak Felsefesi, Din Felsefesi, Mantık, Dinler Tarihi), %8'i İslam Tarihi ve %2'si de Osmanlı Türkçesi dersine yer verilmektedir (Kaymakcan ve diğerleri, 2013, 97).

Uzaktan eğitim önceleri kısıtlı koşullarda, eğitimde fırsat eşitliği sağlamak ve vatandaşların öğretim ihtiyaçlarını kısmen karşılamak için başvurulmuş bir yöntem olarak görülürken, günümüzde sahip olduğu esneklik, güçlü teknolojik altyapısı, program çeşitliliği, yenilikçi öğretim yaklaşımları ile (Fırat, 2016) yüksek din öğretiminde de hızla yaygınlaşmaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde, Türkiye için yeni bir uygulama olan İLİTAM programıyla ilgili akademik çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Bu konuda yapılan ilk çalışmalardan olan Birici'nin (2010) yaptığı yüksek lisans çalışmasında, uzaktan eğitimin yüksek din öğretiminde kullanılabilirliğinin ve ne ölçüde başarılı olabildiğinin tespiti ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada, İlahiyat eğitiminin uzaktan eğitim yoluyla uygulanabileceği sonu-

cuna varılmıştır. Kılıç (2010) yaptığı yüksek lisans çalışmasında ise Ankara Üniversitesi İlahiyat Lisans Tamamlama (İLİTAM) programında kullanılan eş zamanlı ve eş zamansız uzaktan eğitim ortamlarında gerçekleşen etkileşimlerin Yapısal Etkileşim Çözümlemesi (ESA) yöntemi ile çözümlemesi yapmıştır. Çalışmada, çevrimiçi etkileşim ortamlarının öğretim elamanı ve öğrenci rollerinde değişime neden olduğu sonucuna varılmıştır. Kaymakcan ve diğerleri (2013) yaptığı çalışmada ise yüksek din eğitimi veren İLİTAM programında görev alan öğretim elemanlarının ve öğrencilerin programın fonksiyonlarına ve uygulama süreçlerine yönelik algıları tespit edilmiştir. Karma yöntemin kullanıldığı araştırmada, öğrencilerin öğretim elemanlarının uzaktan eğitim yeterliklerini yeterli bulmadıkları, program içerisinden uygulamaya dönük derslerin çıkarılmasını onaylamadıkları anlaşılmıştır. Yine İLİTAM öğrencilerinin büyük bir kısmının ise bu programda okumaktan tatmin olmadıkları görülmüştür. Kaymakcan, Meydan, Telli, Cevherli (2014) tarafından yapılan bir başka çalışmada da, İLİTAM programı özelinde uzaktan yüksek din eğitiminin fonksiyonları, imkânı ve örgün ilahiyat eğitimine oranla verimliliği araştırılmıştır. Araştırma sonunda, İLİTAM programından mezun olan öğrencilerin örnekleme yer alan öğrenci ve öğretim elemanı tarafından İlahiyat mezunlarına göre daha az yeterli görüldükleri, uzaktan yüksek din eğitiminin geleneksel eğitime göre ikincil kabul edildiği tespit edilmiştir. Altaş (2016) ise Türkiye’de Dini Yükseköğretim alanında uzaktan eğitimle ilgili algı sorunları ve İLİTAM uygulamalarını araştırmıştır. Karma yöntemin kullanıldığı araştırma sonunda öğrencilerin %39,5’i yüz yüze eğitim imkânı olsa bile İLİTAM programını tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Arslan ve Korkmaz (2019) ise İLİTAM öğrencilerinin etkileşim kaygılarını ve uzaktan eğitime dönük tutumlarını incelemişlerdir. Araştırmada İLİTAM öğrencilerinin uzaktan öğretime yönelik tutum düzeylerinin yüksek olmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmaların yanında İLİTAM programının ilahiyat eğitiminin kalitesini olumsuz etkilediği gerekçesiyle kapatılması gerektiği de ilgili literatürde dikkat çekilen bir başka noktadır (Köylü, 2013).

İLİTAM programları yaygınlaşmakta ve öğrenci sayıları giderek artmaktadır. Bu programda öğrenim gören öğrencilerin bu programı neden tercih ettikleri ve bu programda öğrenim görürken karşılaştıkları problemlerin tespiti ile ilgili bizim tespit ettiğimiz bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma ile ilgili literatüre ve bu programın geliştirilmesine katkı sağlanması umulmaktadır.

Bu çerçevede bu araştırmanın amacı, İLİTAM programında öğrenim gören öğrencilerin İLİTAM programını tercih etme nedenlerini ve karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- İLİTAM programında öğrenim gören öğrencilerin bu programı tercih etme nedenleri nelerdir?
- İLİTAM programında öğrenim gören öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Farklı ölçütler temel alınarak sınıflandırılan araştırmalar, son yıllarda yerli ve yabancı literatürde nicel ve nitel olarak sınıflandırılmaktadır (Karasar, 2016, s. 44). Temel aldıkları felsefeye, bakış açısına göre farklılaşan bu araştırma yöntemlerinden nicel araştırma yöntemi, pozitif bilim anlayışına dayanırken, nitel araştırma yöntemi ise yorumlayıcı, post pozitivist ve post modern bilim anlayışına dayanır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012, s. 12). Nicel araştırma, tarama, korelasyonel, nedensel karşılaştırma, deneysel, tek denekli ve meta-analiz çalışmalarından oluşmaktadır. Nitel araştırma ise, etnografik, tarihi, eylem, olgubilim, kuram oluşturma, durum ve anlatı araştırmalarından oluşmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012, s. 14-22). Bu araştırmanın amacına uygun olarak, öğrencilerin İLİTAM programını tercih nedenlerinin belirlenmesinde kapalı uçlu soruları (nicel) ve öğrenimlerinde karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik açık uçlu soruları (nitel) içeren karma yöntem tercih edilmiştir (Creswell, 2009, s. 205). Araştırmanın nicel kısmı betimsel tarama araştırması olarak yapılandırılmıştır. Tarama araştırması geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2016, s. 109; Büyüköztürk ve diğerleri, 2012, s. 14). Nitel yöntemin kullanıldığı bölüm de ise durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması “nasıl” ve “niçin” sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ve olayı derinliğine incelemesine olanak veren araştırma desenidir (Yin, 2009, s. 8-10). Eğitim bilimlerinde durum çalışması, problemlerin belirlenmesi ve açıklanmasında, araştırılan konunun alt boyutlarının betimlenerek ortaya konmasında kullanılmaktadır (Merriam, 1998, s. 34, 38). Bu araştırma nitel ve nicel verileri toplamayı amaçladığından, her iki yöntemin birlikte kullanıldığı karma yöntem tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evreni (Karasar, 2016, s. 147), Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Lisans Tamamlama Programı'nda öğrenim gören öğrencilerdir. Araştırmanın yapıldığı 2018-2019 öğretim yılında Fırat Üniversitesi İLİTAM programında 486 erkek, 642 kadın olmak üzere toplam 1128 öğrenci (YÖK, 2019) bulunmaktadır. Bu öğrencilerden gönüllü olarak çalışmaya katılan 370 öğrenci araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmada, öğrencilerin İLİTAM programını neden tercih ettikleri ve bu programda öğrenimleri sürecinde karşılaştıkları problemleri belirlemek amacıyla 5'li derecelendirmeli Likert tipi 25 madde ve 6 yarı yapılandırılmış açık uçlu soru hazırlanmıştır. Araştırma soruları hazırlanmadan önce alan yazında yapılan çalışmaların incelenmesi araştırmanın kalitesini arttıracığından (Sevinç, 2011, s. 252), öncelikle ilgili literatürdeki çalışmalar (Altaş, 2016; Kaymakcan ve diğerleri, 2013; Gümüş ve Fırat, 2016) incelenmiştir. İnceleme sonucunda oluşturulan veri toplama aracının görünüş ve kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, alan uzmanlarının görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Araştırmaya katılan bir Profesör ve bir Dr. Öğretim Üyesi alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Ayrıca oluşturulan soruların anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek için 15 İLİTAM öğrencisine bir pilot uygulama yapılmıştır. Alan uzmanlarının ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda 23 maddeden oluşan Likert tipi anket maddeleri 25 maddeye çıkarılmıştır. Öğrencilerin özelliklerinin yer aldığı birinci bölüm, 25 maddeden oluşan Likert tipi maddelerinin (nicel) yer aldığı ikinci bölüm ve 6 açık uçlu (nitel) sorunun yer aldığı üçüncü bölümden oluşan veri toplama aracına son şekli verilmiştir.

Öğrencilerin İLİTAM programını tercih etme nedenlerini belirten ifadeler “Hiç katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum” şeklinde 5'li derecelendirmeli yapıda hazırlanmıştır. Ankette yer alan maddelerin her biri öğrencilerin tercih nedenini belirlemeye yönelik olduğundan maddeler tek tek ortalamaları alınarak betimsel olarak analiz edilmiştir. Bu nedenle veri toplama aracının yapı geçerliliği kapsamında faktör yapısı incelemeye gerek toplam puan alma yoluna gidilmemiş, ayrıca iç tutarlılık açısından güvenirlik analizi yapılmamıştır.

Araştırmanın nitel bölümü ise ilgili literatür dikkate alınarak “ders materyalleri”, “öğretim üyeleri”, “sınav sistemi”, “öğrenme yönetim sistemi (ALMS)”, “dersler” ve “bunların dışındaki” sorunları belirlemeyi amaçlayan açık uçlu sorular yarı yapılandırılmış olarak hazırlanmıştır. Bu sorular şunlardır: ders materyalleri ile ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?, öğretim üyeleriyle ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?, sınav sistemi ile ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?, sanal sınıf/canlı derslerde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?, derslerle (ders içerikleri, işlenen konular vb.) ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?, bunların dışında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Araştırmada elde edilen nicel veriler, SPSS programında betimsel istatistik yöntemlerinden frekans (f), yüzde (%) ve ortalama ($\bar{x}$) alınarak analiz edilmiştir. Araştırmanın birinci problemi kapsamında elde edilen nicel veriler ortalama değerler kullanılarak betimlenmiştir. Ortalaması alınan maddelere “Hiç katılmıyorum” seçeneğine 1, “Katılmıyorum” seçeneğine 2, “Kararsızım” seçeneğine 3, “Katılıyorum” seçeneğine 4, “Tamamen Katılıyorum” seçeneğine 5 puan verilmiştir. Ortalama puanlar yorumlanırken 1.00-1.79 arası hiç katılmadığı, 1.80-2.59 katılmadığı, 2.60-3.39 kararsızım, 3.40-4.19 katılıyorum, 4.20-5.00 tamamen katılıyorum aralık değerleri dikkate alınmıştır. Nitel verilerin toplandığı veriler ise “metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik” (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012) olan içerik analizi ile yapılmıştır. Araştırmanın amacı çerçevesinde kodlanan verilerden hareketle temalar oluşturulmuştur. Her bir temaya ilgili örnek öğrenci görüşü sunulmuştur. Alıntı yapılan öğrenciyi belirlemek için, kız öğrenci için “K”, erkek öğrenci için “E”, anket formları için “1, 2, 3,...370 gibi kodlar kullanılmıştır. Örneğin 66. anket formunu dolduran kız öğrenciden yapılan alıntı için “66-KÖ” şeklinde bir kod kullanılmıştır.

Fırat Üniversitesinde yapılacak çalışmalarda etik kurul onayı gerektiğinden (Fırat Üniversitesi, 2019) veri toplama aracı öğrencilere uygulamadan önce çalışmanın etik olup olmadığını belirlemek için Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’nun onayı³ ve İlahiyat Fakültesi Dekanlığından⁴ gerekli izinler alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra anket formları araştırmacı tarafından her bir öğrenciye gerekli açıklama yapılarak uygulanmıştır.

3 Evrak Tarih ve Kayıt Sayısı: 11/06/2019-332269

4 Evrak Tarih ve Kayıt Sayısı: 13/06/2019-332711

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin özellikler, İLİTAM programını tercih etme nedenleri ve öğrenim görürken karşılaştıkları sorunlar yer almaktadır.

Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Özellikler

Araştırma örneklemini oluşturan İLİTAM öğrencilerinin cinsiyet, sınıf, kayıt durumu, çalışma durumu, çalıştığı kurum ve doğdukları kuşaklara ait dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Özellikler			
Demografik Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	220	59,5
	Erkek	150	40,5
Sınıf	3. Sınıf	193	52,2
	4. Sınıf	177	47,8
Kayıt	Sınavsız	66	17,8
	Dikey geçiş sınavı (DGS)	304	82,2
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	234	63,2
	Çalışmıyorum	136	36,8
Çalıştığı Kurum	Diyanet İşleri Başkanlığı	155	66,3
	Diğer	79	33,7
Kuşak	1925-1945 Geleneksel Kuşak	2	0,5
	1946-1964 Bebek Patlaması Kuşağı	1	0,3
	1965-1980 X Kuşağı	101	27,3
	1981-1999 Y Kuşağı	266	71,9
Toplam		370	100

Araştırmaya katılan İLİTAM öğrencilerinin %59,5'i kadın, %40,5'i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %52,2'si 3. sınıf, %47,8'i 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Örneklemini oluşturan öğrencilerin %82,2'si Dikey Geçiş Sınavı (DGS), %17,8'i ise sınavsız geçiş ile İLİTAM programına yerleşmiştir. Ayrıca örneklemini oluşturan öğrencilerin %63,2'si çalıştığını ifade ederken, %36,8'i çalışmadığını belirtmiştir. Çalışan öğrencilerden (234) %66,3'ü Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde, %33,7'si ise farklı yerlerde çalışmaktadır. Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %71,9'u Y kuşağında, %27,3'ü ise X kuşağında yer almaktadır.

Öğrencilerin İLİTAM Programını Seçme Nedenleri

İLİTAM öğrencilerinin İLİTAM programlarını tercih nedenlerini belirlemek amacıyla oluşturulan 25 çoktan seçmeli ve 5'li Likert tipi ifadelerle verilen ce-

vapların analizi sonucunda her bir maddeye ait puanların ortalamaları Tablo 2’de sunulmuştur. Bu maddelerden bir tanesi (20) erkek öğrencileri, bir tanesi de sınavsız geçiş ile gelen öğrencileri (21) ilgilendirdiğinden ayrıca analiz edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin verdikleri cevapların bazı değişkenler açısından farklılıklara ait sonuçları tablonun altında metin olarak verilmiştir.

Tablo 2: İLİTAM Programının Seçilme Nedenlerinin Aldıkları Ortalama Puanlar

Maddeler	Ortalama ($\bar{x}$)
1. Zaman esnekliği sağladığı için,	3,60
2. Mekân esnekliği sağladığı için,	3,49
3. İşimden dolayı örgün okuyamadığım için	3,69
4. Dört yıllık bir üniversite diploması almak için	3,21
5. Mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için	4,27
6. Mesleğimde yükselmek için	3,99
7. Din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak için	4,37
8. İkinci bir üniversite diploması almak için	2,41
9. Lisans tamamlamak için	3,96
10. İnancım ile ilgili daha geniş bilgi sahibi olmak için	4,23
11. Din ile ilgili bir alanda meslek sahibi olmak için	3,75
12. Yaşımdan dolayı yüz yüze eğitim almaktan çekindiğim için	1,88
13. Cinsiyetimden dolayı örgün eğitime gitmek istemediğim için	1,74
14. Uzaktan eğitim okuyanlar tavsiye ettiği için	2,19
15. Ailemle ilgili sorumluluklarım yüz yüze eğitim almamı zorlaştırdığı için	3,18
16. Yüz yüze öğretime yeterli maddi kaynağım olmadığı için	2,21
17. Sosyal bir çevre edinmek için	1,97
18. Hayatıma bir farklılık getirmek için	2,42
19. Üniversiteye giriş puanım yüz yüze eğitim programlarına yetmediği için	1,70
20. Askerliğimi tecil ettirmek için ⁵	1,54
21. Sınavsız geçiş hakkı verildiği için ⁶	3,16
22. Uzaktan eğitim görmek daha kolay olduğu için	1,98
23. Ailem yüz yüze eğitime izin vermediği için	1,77
24. Örgün eğitim daha uzun zaman aldığı için	2,10
25. Daha önce üniversite okuma fırsatım olmadığı için	2,86

Maddelerin aldığı ortalamalar incelendiğinde en yüksek tercih nedenlerinin sırasıyla “din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak için” ($\bar{x}$ =4,37), “mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için” ($\bar{x}$ =4,27), “inancım ile ilgili daha geniş bilgi sahibi olmak için” ($\bar{x}$ =4,23), “mesleğimde yükselmek için” ($\bar{x}$ =3,99), “lisans tamamlamak için” ($\bar{x}$ =3,96), “din ile ilgili bir alanda meslek

5 Türkiye’de kadınlar askere alınmadığından bu madde de sadece erkeklerin ortalaması alınmıştır.

6 Bu maddede sadece sınavsız geçiş ile gelen öğrencilerin ortalaması alınmıştır.

sahibi olmak için" ($\bar{x}$ =3,75), "işimden dolayı örgün okuyamadığım için" ($\bar{x}$ =3,69), "zaman esnekliği sağladığı için" ($\bar{x}$ =3, 60), "mekan esnekliği sağladığı için" ($\bar{x}$ =3, 49) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2’de de görüldüğü gibi İLİTAM programının tercih edilme nedenlerinden en düşük ortalamaya sahip maddeler askerliği tecil ettirmek ($\bar{x}$ =1,54), üniversiteye giriş puanım yüz yüze eğitim programına yetmediği için ($\bar{x}$ =1,70) ve cinsiyetimden dolayı örgün eğitime gitmek istemediğim için ($\bar{x}$ =1,74) maddeleridir. Bu maddelerin dışında düşük ortalamaya sahip maddeler sırasıyla yaşımdan dolayı yüz yüze eğitim almaktan çekindiğim için ($\bar{x}$ =1,88), sosyal bir çevre edinmek için ($\bar{x}$ =1,97), uzaktan eğitim görmek daha kolay olduğu için ($\bar{x}$ =1,98), uzaktan eğitim okuyanlar tavsiye ettiği için ($\bar{x}$ =2,19), hayatıma bir farklılık getirmek için ($\bar{x}$ =2,42), ikinci bir üniversite diploması almak için ($\bar{x}$ =2,41) maddeleridir.

Bu bulgulara göre İLİTAM programının tercih edilmesinde ön plana çıkan unsurların din eğitimi, meslek ve programın zaman ve mekân esnekliği gibi avantajlarıyla ilgili olduğu görülmektedir. Ayrıca askerlik, cinsiyet, üniversite puanının İLİTAM programının seçiminde etkili olmadığı görülmüştür.

Tercih edilme nedenlerine cinsiyet açısından bakıldığında, kadınların ön plana çıkan ilk üç tercih nedeni "din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak için" ($\bar{x}$ =4,50), "inancım ile ilgili daha geniş bilgi sahibi olmak için" ($\bar{x}$ =4,49), "mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için" ($\bar{x}$ =4,32) olduğu görülürken; erkek öğrencilerin ilk üç tercih nedenleri sırasıyla "mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için" ($\bar{x}$ =4,20), "din ile ilgili bir alanda meslek sahibi olmak için" ($\bar{x}$ =4, 18), "işimden dolayı örgün okuyamadığım için" ($\bar{x}$ =4,08) maddelerinin olduğu görülmüştür. Kadınların ön plana çıkan tercih nedenlerinde din eğitimi vurgusu varken, erkeklerde meslek ilgili ilgili vurguların ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile erkek öğrencilerin İLİTAM programını tercih etmelerinde öncelikli nedenlerinin mesleklerinde yükselmek veya meslek sahibi olmak olduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgular kuşaklar arası (X-Y⁷), çalışan-çalışmayan, 3. sınıf - 4. sınıf açısından incelendiğinde ön plana çıkan ilk üç tercih nedenlerinin aynı olduğu görülmüştür. Her üç grupta sıralaması farklı olmakla birlikte, "din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak için", "inancım ile ilgili daha geniş bilgi sahibi olmak için", "mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için" maddeler-

7 Araştırmanın örnekleminin tamamına yakını (%99,2) X ve Y kuşağında yer almaktadır. Bu nedenle sadece bu kuşaklarda yer alan katılımcıların cevapları incelenmiş, diğer kuşaklara bakılmamıştır.

rinin ön plana çıktığı görülmüştür. Bu bulgulara göre kuşaklar (X-Y) arasında, çalışan-çalışmayan ve sınıf düzeyi açısından öncelikli tercih nedenlerinin benzer olduğu söylenebilir.

Diyanet İşleri Başkanlığında çalışıp çalışmama açısından bakıldığında Diyanet İşleri Başkanlığında çalışanlar sırasıyla, “mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için” ($\bar{x}$ =4,52), “mesleğimde yükselmek için” ($\bar{x}$ =4,29), “din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak için” ($\bar{x}$ =4,27) olduğu görülürken; diğer yerlerde çalışanlar sırasıyla “din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak için” ($\bar{x}$ =4,41), “inancım ile ilgili daha geniş bilgi sahibi olmak için” ($\bar{x}$ =4,33), “işimden dolayı örgün okuyamadığım için” ($\bar{x}$ =3,97) olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre Diyanet İşleri Başkanlığında çalışanlarda çalıştığı meslek vurgusu ön plana çıkarken; diğer yerlerde çalışanlarda inanılan dini öğrenme ve çalışma nedeninin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır.

Sınavsız geçişle veya DGS ile kayıt yaptıran öğrenciler açısından bakıldığında, sınavsız geçiş ile kayıt yaptıranlar ilk üç tercihlerine bakıldığında sırasıyla “din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak için” ($\bar{x}$ =4,28), “mesleğimde yükselmek için” ($\bar{x}$ =4,15), “lisans tamamlamak için” ($\bar{x}$ =4,12) olduğu görülürken; DGS ile kayıt yaptıranların sırasıyla “din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak için” ($\bar{x}$ =4,39), “mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için” ($\bar{x}$ =4,28), “inancım ile ilgili daha geniş bilgi sahibi olmak için” ($\bar{x}$ =4,26) olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre sınavsız kayıt yaptıranların din ve meslek vurgusunun yanında “lisansı tamamlamak” amaçlarının da ön plana çıktığı görülmektedir.

Elde edilen bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde farklı değişkenlerdeki (cinsiyet, kuşak (X-Y), çalışıp çalışmama, kayıt yaptırma türü ve sınıf) ilk üç tercihte değişmeyen tek nedenin din ile ilgili konularda bilgi elde etmek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre İLİTAM programının tercih edilmesinde en etkili nedenin din eğitimi almak olduğu söylenebilir. Nitekim 25 madde içerisinde en yüksek ortalama din ile ilgili bilgi almak maddesidir.

İLİTAM Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar

Öğrencilerin İLİTAM programında karşılaştıkları sorunları (ders materyalleri, öğretim üyeleri, sınav sistemi, sanal sınıf, canlı ders, ders içerikleri vb.) belirlemek için 6 açık uçlu soru sorulmuştur. İlgili sorulara verilen cevapların analiz edilmesi sonucunda, öğrencilerin 39 farklı sorunla karşılaştıkları görülmüştür. Bu

sorunlar ders materyali, öğretim üyesi, sınavlar, öğrenme yönetim sistem, dersler/ derslerinin işlenişi ve diğer sorunlar olmak üzere 6 kategoride toplanmıştır. Öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara ait kategoriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: İLİTAM Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Öğrenci Görüşleri		
Kategoriler	f	%
(A) Ders Materyalleriyle İlgili Sorunlar		
1 Derslere ait kitapların olmaması	18	48,6
2 Ders materyallerinin sisteme geç yüklenmesi	85	23,0
3 Konu değerlendirme sorularının olmaması	6	1,6
(B) Öğretim Üyesiyle İlgili Sorunlar		
1 Derste sadece okumaları	67	18,1
2 İlitam öğrencilerini ikinci sınıf görmeleri	64	17,3
3 Sorulara cevap vermemeleri	29	7,8
4 Dersi anlatamamaları	18	4,9
5 Dersleri ciddiye almamaları	15	4,1
6 Hocanın kameralarını kapatmaları	10	2,7
7 Farklı düşünceye sahip olmaları	8	2,2
8 Dersi yapmayacaklarını haber vermemeleri	4	1,1
9 Ek kaynak önermeleri	4	1,1
10 E-maillere cevap vermemeleri	2	0,5
(C) Sınavlarla İlgili Sorunlar		
1 Sınavlarda zaman sorunu	53	14,3
2 Sınavların Ramazan ayında yapılması	47	12,7
3 Sınavda her ders için farklı optik form kullanılması	42	11,4
4 Soru kitapçığının düzensiz hazırlanması	23	6,2
5 Sınav günlerinin birkaç güne yayılması	17	4,6
6 Sınavların kendi şehrimizde yapılmaması	8	2,2
7 Sınavsız öğrenci alınması	8	2,2
8 Kur'an sınavı	7	1,9
9 Vizelerin ev ortamında olması	2	0,5
(D) Öğrenme Yönetim/Uzaktan Eğitim Sistemiyle (ALMS) İlgili Sorunlar		
1 Ders esnasında internet sisteminin kopması	78	21,1
2 Sesin net olmaması	58	15,7
3 Videoların indirilmemesi	2	0,6
(E) Ders/Ders İçeriğiyle İlgili Sorunlar		
1 Konuların detaylı olması	46	12,4
2 Gereksiz derslerin olması	22	5,9
3 Konuların çok olması	16	4,3
4 Görsel kullanılmaması	13	3,5
5 Arapça dersinin zorluğu	6	1,6
6 Dersin sıkıcı olması	3	0,8
(F) Diğer Sorunlar		
1 Kalma yerinin olmaması	20	5,4
2 Diplomalarda İlitam ibaresinin yazılması	15	4,1
3 Formasyonun olmaması	13	3,5
4 Ders zamanı ile işimin çakışması	12	3,2
5 Harç ücretinin yüksek olması	4	1,1

6	Yaz okulunun yüz yüze olması	3	0,8
7	Rehberlik yapılmaması	2	0,5
8	Yüz yüze eğitim sınıflarının küçük olması	1	0,3

(A) Ders materyalleriyle ilgili sorunlar: Tablo 3’de görüldüğü gibi İLİTAM öğrencileri, ders materyalleriyle ilgili en çok karşılaştıkları sorunları, derslere ait kitapların olmaması, ders materyallerinin sisteme geç yüklenmesi ve konu değerlendirme sorularının olmaması şeklinde ifade etmişlerdir. Bu soruna ilişkin örnek öğrenci görüşleri şöyledir:

Pdf’ler elimize zamanında geçmiyor. Çalışmalarım o yüzden gecikiyor. Haftalık olduğu için sürekli çıktı almak gerekiyor. Bu durum da beni sinirlendiriyor. Kitap şeklinde olmadığı için notlar dağınık oluyor. Kitap olmasını istiyorum (4-KÖ). Sabit bir kitap olmaması. Pdf’lerin geç yüklenmesi (66-KÖ).

(B) Öğretim üyesiyle ilgili sorunlar: Öğretim üyeleriyle ilgili karşılaşılan sorunlar arasında ön plana çıkanlar dersi işlerken sadece okumaları, İLİTAM öğrencilerini ikinci sınıf görmeleri, sorulan sorulara cevap vermemeleri şeklindedir. Bu soruna ilişkin örnek öğrenci görüşleri şöyledir:

Pdf okumak gerekli açıklamaları yapmamak (14-KÖ). Daha az ilgileniyorlar. İkinci plana atıyorlar İlitam öğrencilerini. Pdf okuyup geçiyorlar (258-KÖ). Hepsi olmasa da büyük çoğunluğu uzaktan eğitimi bedavaya geçmek olarak görüyorlar. Bu yüzden (bize de ara belirtiyorlar) bize karşı tutumlarının sert olduğunu düşünüyorum (290-KÖ).

(C) Sınavlarla ilgili sorunlar: Öğrencilerin sınavlarla ilgili karşılaştıkları sorunlarda öne çıkanlar sınav esnasında zaman sorunu, sınavların Ramazan ayında yapılması ve sınavlarda her ders için farklı optik form kullanılması olarak görülmektedir. Bu soruna ilişkin örnek öğrenci görüşleri şöyledir:

Soru kâğıtları düzensiz ve anlaşılmaz (330-KÖ). Süre yetmiyor özellikle Arapça’ya. Optik formu her ders için ayrı doldurmak çok zaman alıyor (342-KÖ)

(D) Öğrenme Yönetim Sistemi ilgili sorunlar: Araştırmaya katılan öğrenciler sistemle ilgili olarak ders esnasında internet sisteminin kopması ve hocaların sesinin net olarak anlaşılmasını sorun olarak belirtmişlerdir. Bu soruna ilişkin örnek öğrenci görüşleri şöyledir:

Canlı derslerde kopukluk olması (340-KÖ). Kopukluk yaşanmakta. Seste bazen sorunlar çıkmakta (331-EÖ).

(E) Derslerle ilgili sorunlar: Öğrencilerin derslerle ilgili karşılaştıkları sorunların başında konuların detaylı olması, gereksiz derslerin olması şeklindedir. Bu soruna ilişkin örnek öğrenci görüşleri şöyledir:

Bazı dersler çok detaylı (207-KÖ). Arapça dersleri çok ayrıntılı (98-KÖ). Bazı derslerin geleceğimiz görevlerle pek alakası yok (88-EÖ).

(F) Diğer sorunlar: İLİTAM öğrencilerinin zikrettiği diğer sorunlar içerisinde ön plana çıkanlar ise kalma yerinin olmaması, diplomalarda İLİTAM ibaresinin yazılması ve formasyon eğitiminin olmamasıdır.

Barınma (336-EÖ). İlitam dersleri ile birlikte formasyon alamamak (98-KÖ).

Bu bulgulara göre İLİTAM öğrencilerinin öğrenimleri esnasında birçok sorunla (39) karşılaştıkları söylenebilir. Bu sorunlar içerisinde en dikkat çekici olanlar ise ders kitabının olmaması, ders materyallerinin sisteme geç yüklenmesi ve ders esnasında internet sisteminin kopmasının olduğu görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

İlahiyat Fakültesi, İLİTAM programı öğrencilerinin İLİTAM programını tercih etme nedenleri ve karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmaya 2018-2019 öğretim yılı bahar döneminde Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İLİTAM programında öğrenim gören 370 öğrenci katılmıştır.

Katılımcıların ortalama üçte ikisinin çalışan, üçte birinin çalışmayanlar olduğu görülmüştür. Çalışanlar içerisinde ortalama üçte ikisi Diyanet İşleri Başkanlığında çalışmaktadır. Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu (%71,9) Y kuşağında iken, bir kısmı ise (%27,3) X kuşağındaki (1965-1980) bireylerden oluşmaktadır. Bu bulgulara göre İLİTAM programı daha çok çalışanlara, çalışanlar içerisinde de Diyanet İşleri Başkanlığında çalışan yetişkin öğrenenlere hitap ettiği söylenebilir. Ayrıca İLİTAM öğrencilerinin büyük bir kısmı Y kuşağında yer almaktadır. Bu kuşakta yer alan bireyler işine eğlence katmayı seven, internet ve teknoloji bağımlısı, iyimser, takım halinde çalışmaktan hoşlanan, eğitim seviyesi yüksek, yeni teknoloji kullanımına yatkın, aynı anda birden çok şeyi yapabilen, sürekli “neden” sorusunu soran kuşaktır. Öğrencilerden bir kısmı ise X kuşağındadır. X kuşağında yer alan bireyler daha iyi kariyer imkânları ararlar, teknolojik devrime denk geldiklerinden zorunlu olarak teknolojiyi kullanırlar, toplumsal sorunlara duyarlı, otoriteye saygılı, kendine güvenleri yüksektir. Kadınların iş hayatına katılması ve az çocuk sahibi olması bu kuşak içindedir (Kılınç, 2017). Büyük çoğunluğu X ve Y kuşağında yer alan uzaktan yüksek din öğretimi öğrencilerinin bu özellikleri dikkate alınarak bir eğitim anlayışı geliştirilmelidir.

Elde edilen bulgulara göre İLİTAM programında öğrenim gören öğrencilerin bu programı tercih nedenlerinin sırasıyla din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak, uğraşılan meslek ile ilgili konularda kendini geliştirmek, inanılan din ile ilgili bilgi sahibi olmak, meslekte yükselmek, lisansı tamamlamak, yüz yüze okuma imkânı bulamamak, zaman esnekliği ve mekân esnekliğinden yararlanmak olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgular İLİTAM programının din, inanç ve uğraşılan meslek ile ilgili kendini geliştirmek isteyen yetişkinlere zaman ve mekân esnekliği gibi avantajlar sağlaması nedeniyle tercih edildiğini göstermektedir. Nitekim öğrencilerin “üniversiteye giriş puanım yüz yüze eğitim programlarına yetmediği için” ($\bar{x}=1,70$) ve “uzaktan eğitim görmek daha kolay olduğu için” ($\bar{x}=1,98$) maddelerine “katılmıyorum” düzeyinde cevap verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin zaman ve mekân esnekliği gibi avantajların diğer açık öğretim programlarında olmasına rağmen neden İLİTAM programını tercih ettikleri ise uğraşılan meslek ve inanılan din ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. İLİTAM programının tercih edilme nedenleri arasında bir işte çalışma, zaman ve mekân esnekliğinin olması gibi bulgular, açık ve uzaktan eğitim ile ilgili farklı programlar üzerine yapılan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Gümüş ve Fırat, 2016; Schneller ve Holmberg, 2014). Nitekim Kaymakcan ve diğerleri, (2014) İLİTAM programında öğrenim gören öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin %76,9’u imkânları olsa örgün eğitime gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Altaş (2016) yaptığı çalışmada ise “eğer yüz yüze eğitim imkânı bulsaydınız yine de İLİTAM’ı tercih eder miydiniz?” sorusuna öğrencilerin %60,5’i hayır seçeneğini işaretlemişlerdir. Dolayısıyla öğrencilerin yarıdan fazlası yüz yüze eğitime çeşitli nedenlerle gitme imkânı bulamamaktadır. Öğrencilerin birer yetişkin olmaları ve sosyal hayat içerisinde üstlendikleri farklı rollerin sorumluluklarını yerine getirme zorunluluğu onları uzaktan eğitim almaya yönlendirdiği söylenebilir.

İLİTAM programının, öğrenciler tarafından tercih edilme nedenleri arasında ön plana çıkanların, bazı değişkenler (cinsiyet, sınıf, kayıt şekli, çalışma durumu, kuşak) açısından değişip değişmediği incelenmiştir. Ön plana çıkan tercih nedenleri arasında (ilk üç tercihte) değişmeyen tek maddenin din ile ilgili konularda bilgi sahibi olmak olduğu görülmüştür. Bu da İLİTAM programının tercih edilmesinde en etkili unsurun din eğitimi olduğunu göstermektedir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin İLİTAM’a yönelmelerinde din eğitimi alma amacı ön plana çıksa da, ilgili literatürde uzaktan eğitim yoluyla din eğitimi vermenin bazı problemleri bulunduğu ifade edilmektedir. İlgili literatürde din gibi duyuşsal ve psiko-motor davranışların ağırlıkta olduğu konuların uzaktan eğitim yoluyla na-

sıl verileceği bir sorun olarak görülmektedir. Örneğin Kur'an-ı Kerim ve Arapça derslerinin verimli bir şekilde nasıl işleneceği; vaaz, hutbe, sure ve duaların nasıl öğretilmesi gibi konular uzaktan din eğitiminin çözülmesi gereken sorunlar arasında (Altaş, 2016; Dağ, 2013; Gül, 2017) zikredilmektedir.

Altaş (2016)'ın yaptığı çalışmada "imkânım olsa da yine İLİTAM programını seçerim" diyen öğrencilerin (%39,5), neden böyle düşündükleri noktasında elde edilen nitel veriler 6 ayrı tema altında toplanmıştır. Bu temalardan biri "yaş" temasıdır. Fakat bu çalışmada sorulan "yaşımdan dolayı yüz yüze eğitim almaktan çekindiğim için ($\bar{x}=1,88$)" maddesine verilen cevapların "katılmıyorum" düzeyinde olması, öğrencilerin "yaş" nedeni ile İLİTAM programını tercih etmedikleri anlaşılmaktadır. Bir diğer tema olan "ekonomik sebepler" temasında yer alan çalışıyor olmak ile ilgili sorulan "işimden dolayı örgün okuyamadığım için" maddesine verilen cevapların puan ortalamasına ($\bar{x}=3,69$) katılıyorum seçeneğine denk gelmektedir. Dolayısıyla bu bulgu Altaş'ın (2016) yaptığı çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Bir diğer tema olan "ailevi nedenler" temasıdır. Bu çalışmada sorulan "ailemle ilgili sorumluluklarım yüz yüze eğitim almamı zorlaştırdığı için ($\bar{x}=3,18$)" maddesine verilen cevapların ortalamasına göre katılımcılar "kararsız" olarak görünmektedir. Fakat bu maddeye erkek ve kadınlar açısından tek tek bakıldığında, kadınların bu maddeye "katılıyorum" düzeyinde ($\bar{x}=3,43$) cevap verdikleri görülmektedir. Dolayısıyla İLİTAM programında öğrenim gören kadınların ailevi nedenlerle bu programı seçtiklerini belirten bir sonuçtur. Bir başka tema olan "kolay eğitim" ile ilgili bu çalışmada sorulan "uzaktan eğitim görmek daha kolay olduğu için ($\bar{x}=1,98$)" sorusuna verilen cevapların "katılmıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir. Özellikle kadınlarla ilgili olan "çevre baskısı" ve "karma eğitime karşı olmam" temalarına karşılık gelen "cinsiyetimden dolayı yüz yüze eğitime gitmek istemediğim için ($\bar{x}=1,74$)," maddesine verilen cevapların düzeyi "hiç katılmıyorum" seçeneğine denk gelmektedir. Bu madde cinsiyet açısından ayrı ayrı bakıldığında erkekler ($\bar{x}=1,66$) "hiç katılmıyorum" derken, kızlar "katılmadığını" ($\bar{x}=1,80$) ifade etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın cinsiyet ile ilgili bulgularının Altaş (2015; 2016)'ın çalışmasındaki nitel veriler ile örtüşmediği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin en fazla karşılaştıkları sorunlardan biri ders materyalleridir. Ders materyalleri içerisinde en önemli sorun ise derslere ait kitapların olmamasıdır (%48,6). Nitekim Kaymakcan ve diğerleri, (2013) yaptıkları çalışmada öğrenciler, başarılarına olumlu etki etme açısından en verimli materyalin kitaplar olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin karşılaştıkları bir diğer sorun ise öğretim üyeleriyle ilgilidir. Öğretim üyelerinin canlı derslerde sadece ders materyalindeki yazıyı okumaları, öğrencilerin sordukları sorulara cevap vermemeleri şeklindeki olumsuzluklar, Kaymakcan'ın ve diğerlerinin (2013) yaptığı çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Nitekim ilgili çalışmada öğretim üyeleri öğrencilerin gönderdiği e-maillere bakamadıklarını ifade ederken, öğrencilerin yarıdan fazlası da öğrenme ile ilgili problemlerinde hocalardan bekledikleri desteği alamadıklarını, yarıya yakını hocaların konuları güncel ile ilişkilendiremediğini ifade etmişlerdir. Yine aynı çalışmada öğrencilerin ortalamaya yakın bir kısmı (%42,5) hocaların uzaktan eğitim konusunda yeterli olmadığını belirtirken, öğretim üyeleri de kendilerinin bu konuda yetersiz olduklarını kabul etmişlerdir. Binici (2010)'nin yaptığı yüksek lisans çalışmasında bu konuya dikkat çekilmektedir. Dolayısıyla uzaktan din eğitiminde öğretim üyelerinden kaynaklı sorunların olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin öğretim üyeleriyle ilgili bir diğer sorunu ise öğrencilerin öğretim üyeleri tarafından ikinci sınıf olarak görülmeleidir. Nitekim öğrencilerden biri bu durumu şöyle ifade etmektedir: *“Hepsi olmasa da büyük çoğunluğu uzaktan eğitimi bedavaya geçmek olarak görüyorlar. Bu yüzden (bize de ara ara belirtiyorlar) bize karşı tutumlarının sert olduğunu düşünüyorum (290-KÖ).* Öğretim üyelerinin hangi davranışlarının ve söylemlerinin öğrenciler tarafından olumsuz şekilde algılandığı bir başka araştırma konusudur. Fakat öğrencilerin öğretim üyelerinin davranışlarını bu şekilde algılamaları, onların İLİTAM'a karşı tutumlarının olumsuz olmasına, dolayısıyla derslerindeki başarılarına da etki edebilir. Nitekim yapılan çalışmalarda İLİTAM öğrencilerinin uzaktan öğretime karşı tutumlarının yüksek olmadığı görülmektedir (Arslan ve Korkmaz, 2019).

Öğrencilerin hocalarla ilgili gördükleri bir başka sorun ise “farklı düşüncede olmaları” şeklindedir. Bu bulgu Altaş (2016)'ın yaptığı çalışmada imkânım olsa dahi İLİTAM programını tercih ederim diyen öğrencilerin (%39,5), “kendi eğitim anlayışını inşa” temasında belirttikleri “ilahiyat eğitiminin katılmadığı bazı düşünceleri empoze etme kaygısı vb.” gerekçeler ile paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin karşılaştıkları bir başka sorun ise ders esnasında internet sisteminin kopması olduğu görülmüştür. Kaymakcan ve diğerleri (2013) yaptığı çalışmada da öğrencilerin internet kullanımıyla ilgili problemler yaşadığı, öğretim üyelerinin ise elektrik ve internet kesintisiyle ilgili sorunlarının olduğunu belirtmişlerdir.

Derslerle ilgili sorunlarda konuların detaylı olması ve gereksiz derslerin olması şeklinde ifade edilmiştir. Kaymakcan ve diğerleri (2013) yaptığı çalışmada öğrencilerin %61,8'i felsefe derslerinin gereğinden fazla olduğunu belirtmiştir. Binici (2010)'nin yaptığı yüksek lisans çalışmasında öğrencilerin en zor ders olarak felsefeyi gördükleri ve ortalama dörtte birinin felsefe derslerinin çıkarılmasını veya azaltılmasını istedikleri belirlenmiştir. İLİTAM öğrencilerin çoğunluğunun din hizmetlerinde çalışan veya çalışacak olan yetişkinlerden oluşmasına rağmen, bu programda çoğunlukla teorik derslere yer verilmesi, hayata dönük derslere yer verilmemesi tartışmaya açıktır. Nitekim ilgili araştırmalarda öğrenciler eğitim ve rehberliğe yönelik derslerin programdan çıkarılmasına karşı çıktıkları görülmektedir (Kaymakcan ve diğerleri, 2013).

Katılımcıların yaşadıkları bir başka sorun ise sınavlarla ilgilidir. Kaymakcan ve diğerlerinin (2013) yaptığı çalışma da öğrencilerin %38'inin, İLİTAM hocalarının adil ve güvenilir bir ölçme-değerlendirme yapmadığı kanaatinde oldukları belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları arasında yer alan "Kur'an sınavı" ile ilgili olumsuzluklar vurgusu başka araştırmalarda da tartışılmaktadır (Dağ, 2013).

Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde İLİTAM programında öğrenim gören öğrencilerin bu programı tercih etmelerinde mesleki gelişim ve din eğitiminin etkili olduğu söylenebilir. Bu nedenle İLİTAM programının içeriğindeki derslerin öğrencilerin tercih nedenine uygun olarak gözden geçirilmesinin faydalı olacağı ifade edilebilir. Yine öğrencilerin yaşadıkları sorunlar göz önüne alındığında, uzaktan eğitimin felsefesine uygun materyallerin geliştirilmesi, hocaların uzaktan eğitim formasyonlarının gözden geçirilmesi ve ölçme-değerlendirme sürecinin farklı bir birim tarafından profesyonelce yapılması önerilebilir. Bu çalışmanın özellikle nitel verilerinden hareket ile Türkiye geneli İLİTAM öğrencilerinin sorunları hakkında farklı paydaşları da araştırmaya katarak nicel bir araştırma yapılabilir.

Kaynakça

- Altaş, N. (2015). Uzaktan eğitim ve İLİTAM uygulamalarının geleceği nasıl olmalıdır?. Süleyman Akyürek (Ed.) *Bugünün İlahiyatı Nasıl Olmalı? Sorunlar ve Çözümleri* İçinde (s. 387-412). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Altaş, N. (2016). Türkiye'de dini Yükseköğretim alanında uzaktan eğitimle ilgili algı sorunları ve İLİTAM uygulamaları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(31), 7-42.
- Altaş, N. (2018). Yüksek Din Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamaları: İlitam ve

- Sorunları. Mustafa Köylü (Ed). *Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları* İçinde (s. 209-237). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Arslan, F. ve Korkmaz, Ö. (2019). İLİTAM lisans tamamlama uzaktan eğitim öğrencilerinin etkileşim kaygıları ve uzaktan eğitime dönük tutumları. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 12-25.
- Binici, K. (2010). *Uzaktan eğitim ve din öğretiminde bir uygulama örneği: ilahiyat lisans tamamlama (İLİTAM)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (third edition). ThousandOaks, California: Sage Publications.
- Dağ, M. (2013). İlahiyat lisans tamamlama (İLİTAM) programlarında Kur’an dersi -müfredat, materyal hazırlama ve karşılaşılan sorunlar. *Ekev Akademi Dergisi*, 17(15), 37-54.
- Fırat Üniversitesi, Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Çalışma Esasları Hakkında Yönerge (2019, Eylül 23). Erişim adresi: http://etikkurul.firat.edu.tr/sites/etikkurul.firat.edu.tr/files/g_o_yonerge.pdf
- Fırat, M. (2016). 21. yüzyılda uzaktan öğretimde paradigma değişimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 6(2), 142-150.
- Genç, M. F. (2017). Avrupa ve Türkiye’de ilahiyat fakülteleri lisans programları. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13(1), 27-45
- Gül, A. R. (2017). Açıköğretim ilahiyat programları: problemler ve çözüm önerileri. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 21(3), 1905-1940.
- Gümüş, M., ve Fırat, M. (2016). Açık ve uzaktan öğrenmenin tercih edilme nedenlerinin belirlenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 158-168.
- İptali İstenen Kanun Hükümleri (2019, Kasım 13). Resmi Gazete (Sayı: 30947). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/11/20191113.pdf>
- Karasar, N., (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi* (31. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaymakcan, R., Meydan, H., Telli, A., Cevherli, K. (2013). Paydaşlara göre ilahiyat lisans tamamlama (İLİTAM) programının değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 71-110.
- Kaymakcan, R., Meydan, H., Telli, A., Cevherli, K. (2014). İlahiyat lisans tamamlama programının verimliliği üzerine olgusal bir araştırma. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(26), 43-62.

- Kılıç, Y. (2010). *Eş zamanlı ve eş zamansız uzaktan eğitim ortamlarındaki çevrim-içi etkileşimlerin yapısal çözümlemesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılınç, H. (2017). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi öğrencilerinin Anadolun eKampüs öğrenme yönetim sistemine ilişkin görüşlerinin kuşaklar bağlamında incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 104-124.
- Köylü, M. (2013). Türkiye’de yüksek din öğretimi: Nicelik mi nitelik mi?. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35(35), 21-44.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Sağlık Önlisans Mezunlarının Sağlık Lisans Tamamlamalarına İlişkin Usul ve Esaslar (t.y.). Erişim adresi: https://www.saglikaktuel.com/d/file/saglik_lisans_tamamlama_usul_esaslar.pdf
- Schneller, C. ve Holmberg, C. (2014). Distance education in european higher education: The students, International council for open and distance education (2019, Eylül 23). Erişim adresi: <https://static1.squarespace.com/static/5b99664675f9eea7a3ecee82/t/5c7e4af8b208fc99771b9d7e/1551780606067/ideal-report-2-final.pdf>
- Sevinç, B. (2011). Survey araştırması yöntemi. Kaan Böke (Ed.) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (3. Baskı)* İçinde (s. 232-272). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research designand methods* (Fourth edition b.). ThousandOaks, California.
- Yüksek Öğretim Kurum (YÖK). İlahiyat lisans tamamlama. (2019, Ekim 10) Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/DuyuruBelgeleri/Proje%20Destekleme%20ve%20Geliştirme%20Daire%20Başkanlığı/2019/ilahiyat_lisans_tamamlama_puanlar_07082019.pdf
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). 2018-2019 Öğrenci İstatistikleri, Öğrenci Sayıları. (2019, Eylül 28) Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr>
- Yükseköğretim Kurumu (YÖK). 2018-2019 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri, Öğrenim Düzeyleri ve Birimlerine Göre öğrenci sayıları. (2019, Eylül 28) Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr>

Extended Abstract

The Reasons Why Students Prefer the Program of Distance Learning Bachelor Degree Completion in Theology (ILITAM) and The Problems They Face: A Case Study of Fırat University

Tuncay KARATEKE, Corresponding Author; Assistant Professor.

Fırat University, Faculty of Theology.

tkarateke@firat.edu.tr

<http://orcid.org/0000-0002-0061-1405>

Article Type: Research Article

<https://doi.org/10.34234/ded.634501>

Received Date: 18.10.2019

Accepted Date: 14.02.2020

Published Date: 25.06.2020

Introduction

The changing and developing communication technologies have caused some changes that occurred in the different institutions of society among them is the educational institutions. And one reflection of these changes is the distance learning model in the higher education.

The distance learning first came into practice in 1720's, and it is stated that its regular and systematical implementation arose in England in 1840's. The distance education started to be implemented in Turkey as of 1960's. The systematical application of this model initiated by Anadolu University, Open Education Faculty in 1982 (Altaş, 2018, s. 211; Kaymakcan, Meydan, Telli ve Cevherli, 2013, s. 73).

The opportunities of education technologies which have developed in the recent years have also caused some changings in the religion in higher education. The technological advancement, brought the idea of carrying the scientific and academic accumulation in the field of theology to the masses.

This idea brought into existence the distance learning bachelor degree completion program in the higher education. Thus, the the two-year degree graduates of theology was given the opportunity of complete additional two-year education by distance learning, and thus being a four-year faculty graduate has been made possible.

First ILITAM program in Turkey first came into practice in Ankara in 2005-2006 academic year (Altaş, 2018, 211; Genç, 2017). After that, its total number reached to 16 (The Higher Education Council, Theology Undergraduate Completion, 2019) as it was opened in the different universities (Sakarya, Atatürk, İstanbul, İnönü, Sivas Cumhuriyet, Dicle, Dokuz Eylül, Fırat, Ondokuz Mayıs, Amasya, Bayburt, Bolu, Abant İzzet Baysal, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Kastamonu, Kocaeli). According to HEU statistics for 2018-2019 academic year, 19829 students in total, among them 7390 male students and 12449 female students receive their education in the graduate distance education programs of Theology Faculties.

Those graduating from Two-year degree program of theology or vocational school of theology or having two-year degree diploma of social sciences by completing first two years of graduate program of theology can apply to ILITAM program (Kaymakcan et.al. 2013, s. 74).

The course programs of ILITAM were harmonized with the two-year programs of theology in 2011-2012 academic year. After undergoing changes, ILITAM was transformed into the program of completing the four-term graduate degree including the courses of third and fourth grades. Even though there are the partial differences from the regular universities with four semi-terms, 80-credit course is received in total under the programs of ILITAM. Nearly 65% of 80 credits includes The Basic Islam Sciences, 25% of them includes Philosophy and Religious Sciences, 8% of them includes History of Islam and 2% of them includes Ottoman Turkish Language (Kaymakcan et.al. 2013, s. 97).

The programs of ILITAM have become widespread and the number of students has increased gradually. However, when the relevant literature is reviewed, it can be said that the academic studies related to the program of ILITAM, which has been recently launched in Turkey, is not at the sufficient level. The topic of our study that is related to reasons why the students prefer this ILITAM program and what the problems they face in this program has not been studied before. Thus this study expected to contribute to the literature related to this filed and contribute to the development of the program.

Within this context, the research goal is to determine the reasons why the students who are currently enrolled in the program of ILITAM preferred this program and the problems that they have. Answers of the following questions were sought.

- What are the reasons for students who receive their education in the program of ILITAM to prefer this program?
- What are the problems that the students who receive their education in the program of ILITAM?

Method

Research Design

The mixed method that the qualitative and quantitative research methods were used together in the research which was made in terms of determining the reasons why the students who are currently enrolled in the program of ILITAM preferred ILITAM program and the problems they had (Creswell, 2009, s. 205).

Study Group

The research was made in 2018-2019 academic year. The study population is the students who receive their education in Firat University, Faculty of Theology, Program of Distance Learning Bachelor Degree Completion in Theology, 370 students in total as 220 of them are female students and 150 of them are male students who were chosen randomly constitute the research sampling.

Data Collection and Analysis

In the research, 25 items in five-rating Likert type and 6 semi-structured open-ended questions were prepared in terms of determining the reasons why the students prefer the program of ILITAM and the problems that they have in the education period in this program. The studies which were made in the literature review were examined before the research questions were prepared. As a result of the review, a survey with three sections was prepared. The first section of data collection tool is dedicated to information about the students. In the second section, there are the Likert-type items (quantitative) which consist of 25 items. In the third section, there are 6 open-ended (qualitative) questions.

The statements which indicate the reasons of students to prefer the program of ILITAM were prepared in five-rating form as “I disagree in any way, I disagree, I’m indecisive, I agree, I definitely agree”. As each of the items in the survey is about determining the reasons behind students’ preference, the items were analyzed in descriptive way as their mean is calculated one-by-one. The answers for the open-ended question were answered as they were categorized with the content analysis method.

The quantitative data which was obtained in the research was analyzed as the frequency (f), percentage (%) and mean ($\bar{x}$) from the descriptive statistic methods in SPSS program were received. The quantitative data which was obtained within the scope of this research’s first problem was described with the use of average values. 1 point for the choice of “I disagree in any way”, 2 points for “I disagree”, 3 points for “I’m indecisive”, 4 points for “I agree” and 5 points were “I definitely agree” were given for the items that their mean was calculated. As the average points were interpreted, the offset values as 1.00-1.79 for “I disagree in any way”, 1.80-2.59 for “I disagree”, 2.60-3.39 for “I’m indecisive”, 3.40-4.19 for “I agree”, 4.20-5.00 for “I definitely agree” were considered. The data that the qualitative data was gathered was made with the content analysis “related to determine the occurrence of certain words or concepts in a cluster including the text or texts”. The themes were prepared from the point of data which was encoded within the framework of research objective. A sample of student’s view related to these themes was presented. The codes such as “F” for female students, “M” for male students, “1,2,3.....370” for the survey forms were used in order to determine the referenced student. For example, a code as “66-FS” was used for the quotation which was made from the female student who filled 66th survey form.

Results

It was seen that two thirds of participants in average are the ones who work and one third of them is nonworkers. For the ones who works, two thirds of them work in The Religious Affairs Administrations. As the great part of the participants in the research (71,9%) is in the generation Y, a part of them (27,3%) consists of the individuals in the generation X (1965-1980). According to these findings, it can be said that ILITAM program appeals mostly to the students who work; especially to the adult learners of who work in The Religious Affairs Administration. Moreover, a great part of ILITAM students is in the generation Y.

According to the findings which were obtained, the reasons why students prefer to receive their education on ILITAM program were determined respectively as; having background information about the subjects related to the religion, to develop oneself about the subjects related to their current occupation, to have an information about the religion, to have career, to finish the undergraduate study, not having a chance for face-to-face learning, benefitting from the time and place flexibility.

It was determined that the students who received the Education in ILITAM had the problems related to the course materials, academic staff, exam implementations.

The most important problems stated by the participants of study are mostly related to the course materials. The most important problem in the course materials is that the books belonging to the course are not available (48,6%).

Another important problem the students face, is about the lecturers. The problems stated about the lecturers are mostly about lecturers' lack of interactions with students, they only read from their notes, they don't answer the questions that the students, they regard ILITAM students as second-class students.

Conclusion, Discussion and Recommendations

The Study conclusions indicate that ILITAM program is preferred as it provides advantages such as the time and place flexibility for the adults who want to improve themselves in religion/belief or occupation. The findings suggest that for student who work the time and place flexibility of the program is among the reasons that ILITAM program is preferred, similar results appear in studies which are made on the different programs about the open and distance learning education (Gümüş ve Fırat, 2016; Schneller ve Holmberg, 2014).

The most important problem faced by the students participating in the research is the lack of course materials (especially coursebook).

When the obtained findings are generally evaluated, it can be said that the occupational development and religious education are the most effective factors behind students' preference of the program. Thus, it can be stated that the content of some courses in ILITAM program are found to be conflicting with the students' preference reasons. Furthermore, when the problems that the students stated are considered, it can be recommended that suitable materials for distance education philosophy should be developed, the teachers' distance education formations must be reviewed and the assessment and evaluation process should be

made by professionals of an independent unit. Depending on the quantitative results of this study a broader qualitative research on the problems that students face, can be made with including all stakeholder all over Turkey.